

DE UITSTORTING VAN DE HEILIGE GEEST

OF

DE HEERLIJKE STAAT VAN CHRISTUS KERK

VOOR HET EIND DER DAGEN, DOOR EEN MILDE

UITSTORTING VAN DE HEILIGE GEEST

DOOR

JOHN HOWE

1630-1705

JOHN HOWE werd 17 mei 1630 geboren. Hij begon zijn studie aan de Universiteit te Cambridge op 17 mei 1647, daarna te Oxford, waar hij de graad van B. A. behaalde, 9 juli 1652. Kort daarop werd hij hulpprediker te Winwick, ruim 2 jaar later predikant te Torrington.

Howe was een voorstander van de Presbyteriaanse [gereformeerde] kerkregering maar sympathiseerde ook met de Independenten. Zijn ijver was buitengewoon. Op biddagen stond hij van 9.00 tot 4.00 uur op de preekstoel, met 1 kwartier onderbreking. Toen Olivier Cromwell Howe hoorde preken, stelde hij hem aan als hofprediker in Londen, 1656. Daar bleef hij ook tijdens het bewind van Richard Cromwell. Howe bleef tijdens die periode aan zijn gemeente te Torrington verbonden door er 3 maanden in 't jaar ambtelijk werk te verrichten. In 1659 beëindigde hij z'n ambt bij het Parlement.

In 1662 werd Howe, evenals honderden andere leraars, door de regering uit zijn ambt gezet door de zgn. Uniformity Act. Hij moest Torrington verlaten en preekte daarna waar er gelegenheid was. In 1670 verhuisde Howe naar Dublin en preekte op diverse plaatsen. Tevens verzorgde hij een opleiding voor presbyteriaanse godgeleerden. In 1676 werd Howe beroepen in een presbyteriaanse gemeente te Londen. Onder de vervolgingen van hem en zijn gemeenteleden leed zijn gezondheid. Hij kon zich niet meer veilig op straat begeven.

In augustus 1685 vertrok Howe naar Holland en vestigde zich in Utrecht, 1686. Hij preekte in de Engelse Kerk met z'n collega Matthew Meade, de schrijver van het bekende boekje: "De bijna-christen ontdekt". In 1687 ging hij naar zijn Londense gemeente terug, nadat hij Prins Willem III geraadpleegd had. Tijdens zijn Londense periode zei Thoresby, een toehoorder op 19 mei 1695: "Howe preekte weergaloos". Howe was een nederig man die Gods Woord evenwichtig en levendig verklaarde. In het laatst van zijn leven leed Howe aan verschillende kwalen, maar was goedsmoeds, zelfs onder de hevigste pijn. Op zijn sterfbed gaf hij opdracht aan z'n zoon George al zijn papieren te verbranden, behalve z'n preken. Uitgeteerd stierf Howe op 2 april 1705. Howe liet een groot aantal preken na, die meest tijdens zijn leven werden uitgegeven. Ze werden in het engels gedrukt in 1724, 1810, 1837, 1848 en 1862.

De volgende preek is één van de 15preken over Ezechiël 39:29. Howe heeft die uitgesproken in 1678. De preken serie komt voor in de Engelstalige grote bundel "Al zijn werken", 1837. Deze preek is als bijlage opgenomen in het engelse boekje: *The Puritan Hope*, 'De hoop der Puriteinen', een studie over de opleving en uitleg van de profetie, door I. H. Murray. Uitgave "The Banner of Truth Trust", 1975, blz.241. Uit dit leerzame boekje is deze preek zo getrouw mogelijk vertaald. Om de leesbaarheid te bevorderen -vooral voor leesdiensten is dat van belang- wordt de gangbare spelling gebruikt.

Howe is evenals de meeste Puriteinen ruim in z'n verklaring over de herschepping van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, volgens o.a. Jesaja 65:17. Allen stemmen overeen dat dit in de eerste plaats ziet op de kerk van het Nieuwe Testament. Door de uitstorting van de Heilige Geest werd de christelijke kerk onder Jood en heiden gevestigd. Echter, hoe klein was ze in de wereld. Toch wordt het een herschepping genoemd. Zou dan de bekering van Israël en de wereldwijde bloei van de kerk geen herschepping genoemd worden?

*De lezer die meer wil weten over de verlevendiging van de kerk des Heeren leze ook de preek van **THOMAS BOSTON** over Zach. 12:12 in het boekje "De bekering van Israël". De Heere gebiede Zijn zegen over deze preek van Howe opdat de hoop van de kerk verlevendigd mag worden, om Zijn verbonds wil.*

Middelburg, juni 1997.

Copyright W. Westerbeke

"En Ik zal Mijn aangezicht voor hen niet meer verbergen, wanneer Ik Mijn Geest over het huis Israëls zal hebben uitgegoten, spreekt de Heere HEERE", Ezechiël 39:29.

Hetgeen wij mogen begeren en verwachten in een verhandeling als deze en over een onderwerp zoals we hier voor ons hebben, kan samengevat worden in deze bijzonderheden:

1 Ons geloof te versterken in de hoofdzaak van deze dingen, dat er een heerlijke staat van voorspoed en vrede zal zijn voor de kerk van Christus op aarde; wat zo bijzonder duidelijk in de Schrift geopenbaard is.

2 De zaak duidelijk te omschrijven dat er een samenhang bestaat tussen uitwendige voorspoed van de waarheid en de inwendige vrede van de kerk, zijn beide het werk van de Heilige Geest, wanneer Die in een grote en uitnemende mate wordt uitgestort. De samenhang tussen het een en ander is onmisbaar, want er kan nooit een uitwendig gelukkige staat van de kerk zijn als de Geest geen vrede meedeelt. Waar dat gevonden wordt kan er niet anders dan vrede zijn.

Wat het eerste deel van deze samenhang betreft, dat er zonder de invloed van de Geest nooit een uitwendige rust en voorspoed voor de kerk kan wezen: dat moeten we goed en duidelijk omschrijven. Want het zijn ongetwijfeld maar ijdele verwachtingen en dwaze wensen te verlangen naar uitwendige voorspoed, zonder uit te zien naar een grote en algemene medewerking van de Geest. De ondervinding heeft al veel geleerd, in verschillende delen van de wereld, -als we geen bewijzen dichterbij hebben- om de dwaasheid te ontdekken en te weerleggen dat uitwendige voorspoed de kerk gelukkig kan maken. Hoe waarschijnlijk is het -als er een gunstige gelegenheid voordoet en als de mensen aan zichzelf worden overgelaten, dat ze er hun werk van zouden maken om elkaar te benadelen, naar de macht te grijpen, en die in handen te krijgen! Dan zouden ze al gauw vleselijk worden, of ze zouden alles doen om aardse en wereldse zaken na te jagen, de wereld te dienen en zich met die lage geest te vermengen. Nu, het is wel duidelijk dat een uitstorting van de Geest niet samengaat met zulke uitwendige genoegens; dat kan niet anders. Er kan geen goede tijd voor de kerk van God komen, zonder de Gave van een Andere Geest, Zijn Eigen Geest. Die en niets anders kan de kerk gelukkig maken.

Ja, die alleen kan het maar doen; en dat is de andere kant van de samenhang. Want, laat ons bij onszelf beginnen. Wat kan het anders doen dan de uitstorting van de Geest, dat men bewogen wordt om God lief te hebben, zich aan Hem over te geven, Zijn zaak te dienen, elkaar lief te hebben als onszelf en zich te verheugen in elkaars welzijn, zodat het goede en de voorspoed van de een, de blijdschap en vreugde is van de ander? En dat de mensen geen plannen maken ten koste van anderen, niet proberen om op een andermans hielen te trappen, noch zich te verheffen door de val van een ander! Dit alleen kan een goede staat van de kerk uitmaken, wat haar ook door uitwendige vijanden wordt aangedaan. Het is waar, als de kerk de grootste uitstorting van de Geest zou krijgen die ze ooit heeft gehad, dat ze wel geplaagd zal kunnen worden door de buitenstaanders. Maar dit is op zich zelf genomen niet het ergste, want het behoeft de kerk nog niet onder elkaar te verdelen. Echter, als de uitstorting van Gods Geest, waarvoor wij reden hebben om het in later dagen te verwachten, zo algemeen zal zijn dat Hij niet alleen de kerk zal verbeteren en met

innerlijk leven en glans zal verrijken maar ook uitwendig zal vermeerderen -wat Hij zeker doen zal-, dan zal er ook minder te vrezen zijn voor uitwendige verdrukking.

Maar er is een bijzondere neiging in de mens om het krachtige werk van de uitstorting van de Geest te wantrouwen en er erg koel over te denken. De Geest? Zou de Geest zoiets doen? Zal Hij overal rust en vrede brengen en een in alle opzichten gelukkige en bloeiende kerk des Heeren, in heel de wereld? Het antwoord wat de profeet Micha geeft in hfd. 2:7 "Is dan de Geest des Heeren verkort?", geeft te kennen dat er een zeer sterke neiging bij de mensen was, zelfs bij hen die de godsdienst belijden, om de Geest te wantrouwen in het uitvoeren en voltooien van Zijn werk. Het is een vinnige en scherpe manier van tegenspreken als men zich zó tegen de Heere aankant. "Wat, hebt gij dat niet beter geleerd, gij huis van Jacob, dan te denken dat de Geest des Heeren verkort is? Dat Zijn kracht en invloed begrensd kan worden en aan banden gelegd?

De mens heeft een sterke neiging om op andere middelen te vertrouwen en daar het hart op te stellen. Aardse macht wordt voor heel wat gehouden terwijl de kracht van de Almachtige Geest niet wordt geacht. De mensen zijn wel genegen om heel wat te denken en veel te verwachten van deze of gene uitwendige middelen alsof die de kerk met al de christelijke belangen zeer gelukkig kunnen maken. Dat is net zo'n fantasie alsof we meenden dat het zien van lekkernijen een hongerige maag kan vullen, of dat mooie kleren een zwerend lichaam kunnen genezen. Het is een volkomen ijdele gedachte te menen dat iets wat alleen uitwendig is dit geestelijk doel kan bereiken of deze zaak kan uitvoeren. Want het kan door geen ander middel gebeuren, door geen kracht of geweld, alleen door de Geest van de levende God. Er is niets wat zo duidelijk en uitdrukkelijk het werk van Gods Geest op de wereld is dan de levende waarheid te verbreiden.

Laat ons proberen aan te tonen hoe de Geest Zijn invloed hierin heeft.

- 1 op middellijke wijze**
- 2 op onmiddellijke wijze**
- 3 door allebei die werkingen.**

1 Middellijk; de Geest heeft Zijn invloed in de wasdom, sterkte en de kracht van de waarheid door tussenkomst van andere dingen, zoals:

A Door middel van koningen en aardse overheden. Wij hebben er ondervinding van hoe in alle tijden en eeuwen onze eigen natie de verschillende invloed van onze vorsten heeft meegemaakt. Maar we zijn thans niet gebonden aan zulke enge banden, want we spreken nu van de Kerk des Heeren in het algemeen. En we denken er aan hoe het zijn zal, als sommige teksten een vollediger vervulling zullen krijgen, dan ze tot heden toe gehad hebben. Wanneer in alle delen van de Christelijke wereld koningen de voedsterheren van de kerk zullen zijn en de koninginnen de zoogvrouwen; als "de kerk de borsten der koningen zal zuigen en het heir der heidenen tot hen zal komen" Jes.60. Hoezeer zal dit meewerken om de waarheid te bevorderen, overal waar deze dingen in de wereld komen zullen. Als de vorsten een zuiver beleid voeren, als ze "de goddelozen verstrooien met hun ogen", als ze zelf rechtvaardig zijn en regeren in de vreze des Heeren. Als ze voor het volk zijn "als druppels op het droge gras en als de glinsterende zonnestrallen na de regen"; getrouwe en Godvrezende mannen, die de goddeloosheid haten!

Overweeg of dit niet veel zal bijdragen aan een gelukkige toestand van de kerk en aan de verbreiding van de waarheid in de wereld, als men overal, althans vrij

algemeen, regeren zal in de erkenning dat Christus de Koning der Koningen is, en de Heere der Heeren; als ze hun scepter als 't ware gewillig neerleggen en alleen handhaven in de volkomen onderwerping en onderdanigheid aan Christus en Zijn scepter.

B De Geest werkt middellijk bij en door de dienaren van de kerk op wie de Evangelieplichten rusten. In de tijd als er een milde uitstorting van de Geest zal wezen, zullen zij zeker hun overvloedig deel ontvangen. En als die tijd eenmaal gekomen is, dan geloof ik dat degenen die in die tijd zullen leven dan een ander soort preken zullen horen dan u thans gewoon bent. De mensen zullen dan ongetwijfeld in een andere zielstoestand zijn. Het is duidelijk, ja het is droevig genoeg duidelijk, dat er een grote terugtrekking van Gods Geest is, ook onder ons. Wij weten niet hoe we met een levendig gevoel tot uw ziel moeten spreken, hoe wij het u indachtig moeten maken. Onze woorden sterven in onze mond, of ze komen er uit maar sterven tussen u en ons. Regelmatig zijn we als aan het bezwijken tijdens het spreken. Het ondervinden van de langdurige onvruchtbaarheid maakt ons moedeloos. Wij spreken niet als predikers die de hoop bezitten dat ze zullen overwinnen, die verwachten dat ze u ernstig en hemelsgezind maken en vervuld met de Heere; en die u meer als christenen doen wandelen. De gave om zielen te lokken en te overtuigen, die sommigen ook onder ons hebben gehad, zijn wij voor een groot deel kwijt. Men slaat andere wegen in om te vertellen wat we nu moeten doen om de verhardten te vernederen, de zorgelozen op te wekken, de hardnekkigen te overtuigen en te overreden, en de onwilligen in te winnen. Maar er zal zeker een ruimer deel van Gods Geest gegeven worden aan de predikanten, als Die zal worden uitgestort zoals het in de tekst getekend wordt. Ze zullen weten wat ze spreken moeten met een zuivere bedoeling, met meer medelijden en gevoel, met meer ernst, met meer autoriteit en gezag dan wat wij dat gewoon zijn.

2 Wij gaan verder om te spreken hoe de Heilige Geest meer **onmiddellijk** en rechtstreeks werkt in de zielen waarin Hij werkt; wat ons tweede punt is, waarover wij voorgenomen hebben te spreken. Wij zijn dus van mening dat Zijn grote invloed -als er zo'n milde uitstorting van de Geest zal zijn, waarover wij gesproken hebben- bekend zal worden in deze twee grote en voornamen gevolgen:

Ten eerste: een groot aantal bekeerden, en ten tweede: in een meerdere vooruitgang en groei van hen die oprecht de waarheid omhelzen, zodat ze in heiligmaking uitmunten. Over deze stof hebben wij laatst gesproken. We mogen aannemen dat goede voorbeelden veel zullen bijdragen tot meerdere uitbreiding van heiligheid. Als dingen, die van een groeizame en verspreidende aard zijn eenmaal beginnen te groeien, groeien ze hard. De Schrift spreekt dikwijls, in verschillende teksten, van deze twee uitwerkingen.

Ten eerste. Er zijn veel teksten die betrekking hebben op de uitbreiding van de kerk en haar uitwendige vorm, door een **groot getal bekeerden**, terwijl andere teksten zien op haar heiligheid. Om enkele teksten te noemen die spreken over de uitbreiding van de kerk door een groot getal bekeerden, b.v.

Er wordt gezegd in Jesaja 2:2 wat er gebeuren zal in het laatste der dagen. Er zijn deze twee betekenissen voor "het laatste der dagen": "De latere dagen en de laatste dagen." De betekenis "de latere dagen" is meer algemeen. Volgens het taalgebruik van de Joden omvat dit de tijd van de Messias. De uitdrukking luidt hier: "het laatste der dagen" wat waarschijnlijk betekent het laatste gedeelte van de latere dagen.

Eigenlijk wordt het steeds later, totdat de laatste dag aanbreekt. Nu, in het laatste der dagen zal de berg van het huis des Heeren verhoogd worden. Het is een zinspelende op Sion en de tempel die op die berg gebouwd was. Jesaja 2:2-4: "En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen, en tot denzelven zullen alle heidenen toevloeien. En vele volken zullen heengaan en zeggen: Komt laat ons opgaan tot den berg des Heeren, tot het huis van den God Jacobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen en dat wij wandelen in Zijn paden. Want uit Sion zal de wet uitgaan en des Heeren Woord uit Jeruzalem. En Hij zal richten onder de heidenen en bestraffen vele volken; en zij zullen hun zwaarden slaan tot spaden en hun spiesen tot sikkels; het ene volk zal tegen het andere volk geen zwaard opheffen, en zij zullen geen oorlog meer leren." Zo'n tijd heeft de wereld nog nooit meegemaakt. Zoals het hier in het algemeen samengevat wordt, dat die grote uitstorting van de Geest en het ophouden van vijandelijkheden en oorlogen in de wereld gepaard gaan en met elkaar verband houden, dat hebben we tot heden toe nimmer gezien.

Van dezelfde inhoud is ook de profetie van Micha 4:1+2. Ik noem die vanwege de grote letterlijke overeenkomst met de vorige tekst. "Maar in het laatste der dagen zal het geschieden dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen; en hij zal verheven zijn boven de heuvelen, en de volken zullen tot hem toevloeien. En vele heidenen zullen heengaan en zeggen: Komt en laat ons opgaan tot den berg des Heeren en ten huize van den God Jacobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen, en wij in Zijn paden wandelen; want uit Sion zal de wet uitgaan en des Heeren woord uit Jeruzalem" Dit zijn dezelfde woorden als bij Jesaja, met een heel kleine verandering.

Merk ook op de tekst over de droom van de grote koning Nebukadnézar over de steen uit de berg gehouwen, die tot een grote berg werd en de aarde vervulde, Daniël 2:34+35. Wat mezelf betreft, ik kan het niet in zo'n geringe betekenis opvatten zoals sommigen het gedaan hebben, noch in zo'n beperkte zin als anderen. Het moet ongetwijfeld enkele grotere gebeurtenissen inhouden dan wij tot heden toe gezien hebben.

Zo'n talrijke uitbreiding van de kerk door de kracht van de Heilige Geest in de bekering van zondaars wordt duidelijk bedoeld en uitgelegd in Jesaja 54:1. "Zing vrolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaard hebt, maak geschal met vrolijk gezang en juich, die geen barensnood gehad hebt, want de kinderen der eenzame -zij die tevoren zo eenzaam was- zijn meer dan de kinderen der getrouwde, zegt de Heere". De kerk zou veel grotere vruchtbaarheid krijgen dan in de tijd toen ze onder de Joden een vastgestelde kerkvorm kreeg, toen de kerk zich openbaarde onder een volk wat met God in een verbondsbetrekking stond, een volk wat aan de Heere getrouwd was. Vers 2 en 3 vervolgt: "Maak de plaats uwer tenten wijd, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide, verhinder het niet; maak uw koorden lang en steek uw pinnen vast in. Want gij zult uitbreken ter rechter- en ter linkerhand; en uw zaad zal de heidenen erven en zij zullen de verwoeste steden doen bewonen".

Hetzelfde staat in Jesaja 66:6 en vervolgens. "Er zal een stem van een groot rumoer uit de stad zijn, een stem uit den tempel, de stem des Heeren, Die Zijn vijanden de verdienste vergeldt. Eer zij barensnood had heeft zij gebaard; eer haar smart overkwam, zo is zij van een knechtje verlost. Wie heeft ooit zulks gehoord? Wie heeft dergelijks gezien? Zou een land kunnen geboren worden op een enige dag? Zou

een volk kunnen geboren worden op een enige reize? Maar Sion heeft weëen gekregen en zij heeft haar zonen gebaarde". Wat kan dit anders betekenen dan de krachtadige werking van de Geest waardoor er een grote toevloed en vergadering van mensen wezen zal, als 't ware in één ogenblik?

Van dezelfde inhoud is Jesaja 60:5 "Dan zult gij het zien en samenvloeien en uw hart zal vervaard zijn en verwijd worden; want de menigte der zee zal tot u gekeerd worden; het heir der heidenen zal tot u komen". Hetzelfde wordt ook in vers 4 en 8 ingevoerd: "En de heidenen zullen tot uw licht gaan. Hef uw ogen rondom op en zie, die allen zijn vergaderd, zij komen tot u. Uw zonen zullen van verre komen en uw dochters zullen aan uw zijden gevoedsterd worden". En in vers 8 "Wie zijn dezen, die daar komen gevlogen als een wolk en als duiven tot haar vensters?"

Deze bijzondere uitbreiding van de kerk wordt zeer levendig afgebeeld door een doeltreffende en gepaste vergelijking die gebruikt wordt in Psalm 110:3. Daar wordt gezegd dat de onderdanen van Christus' koninkrijk vermenigvuldigd worden als "de dauw uit de baarmoeder van de dageraad". Dit is een onmetelijke en wijduitgestrekte baarmoeder waaruit een onnoemelijk groot aantal druppels voortkomen, hetgeen ons aantoonst hoe groot de menigte van bekeerden in de christelijke kerk zijn zal.

Dat deze teksten reeds zijn begonnen vervuld te worden vanaf het eerste **ochtendgloren** van de christelijke kerk, lijdt geen twijfel. Maar de verheven uitdrukkingen in veel van deze profetieën geven een duidelijk bewijs dat we nu nog zeer veraf zijn van de vervulling en uitwerking van de beloften.

De tekst uit Joël 2:28, waar gezegd wordt dat de Geest zal uitgegoten worden over alle vlees, is weliswaar vervuld, zoals gezegd wordt in Handelingen 2:16. "Dit is het, wat gesproken is door de profeet", zei Petrus toen het volk zich begon te verwonderen over hetgeen zij zagen bij die bijzondere uitstorting van de Heilige Geest op het Pinksterfeest. Maar het is duidelijk dat Petrus niet bedoelde dat de gehele profetie op dat tijdstip vervuld werd. Want daarna, in vers 38+39 zegt hij tot hen die toen ontwaakten en uitriepen: "Wat zullen wij doen, mannen broeders?, dat ze zich moesten bekeren en gedoopt worden en dat ze de gave des Heiligen Geestes zouden ontvangen. "Want", zegt hij, "u komt de belofte toe -die belofte waarvan hij hoogstwaarschijnlijk tevoren gemeld had- en uw kinderen en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toe roepen zal". Zodat alles wat in die profetie voorzeggd is, niet vervuld wordt totdat God hen zal roepen. Nu, andere profetieën schijnen er op te wijzen dat er een tijd zal komen van een veel algemener roeping dan er tot nog toe geweest is. Dan, wanneer de wederaanneming en **toebrenging van de Joden zal zijn als een leven uit de dood**, als een wederopstanding uit de doden, Romeinen 11:15; en wanneer de volheid der heidenen zal ingaan, vers 25. Die uitdrukking betekent dat die volheid of volkomenheid nog niet gekomen was in de dagen van de apostel. En zo'n tijd is er nog nooit aangebroken.

Ten tweede. Er zijn ook veel teksten die spreken over de grote groei en aanwas van de christelijke kerk door het **onmiddellijke** werk van de Geest Gods. Als ik het 'onmiddellijk' noem, bedoel ik niet dat de Geest buiten de genademiddelen werkt. Maar dat Hij door de middelen Zichzelf onmiddellijk voegt bij Zijn onderwerp. En hierdoor is het dat al de werkingen van de Geest, hetzij in de bekering, hetzij in het opbouwen van het zieleleven niet in de dienaren ligt, maar dat zij middelen zijn waardoor de Heere zijn onderwerp bereikt. Het ene volgt direct op het andere.

Veel teksten spreken van die grote groei van de kerk in heiligheid. Zodat die niet alleen uit zal breiden in het uitwendige, maar ook met innerlijke heerlijkheid, glans,

luister en liefde tot de waarheid. Dat is een veel schoner en aangenamer zaak voor hen, die de belijdenis en de beoefening ervan oprecht beminnen dan hetgeen uitwendig is. Ik denk dat dit in 't bijzonder bedoeld wordt in bijvoorbeeld de volgende teksten: "Maak u op, en word verlicht, want uw Licht komt en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op. Want zie, de duisternis zal de aarde bedekken en donkerheid de volken; doch over u zal de Heere opgaan en Zijn heerlijkheid zal over u gezien worden. En de heidenen zullen tot uw licht gaan en koningen tot den glans die u is opgegaan", Jesaja 60:1-3. Dit getuigt ervan dat de waarheid zo'n begeerlijke zaak zal zijn dat zij die buiten de kerk leven er door uitgelokt en er voor ingewonnen worden. De tekst spreekt van een regelrechte en onmiddellijke werking van Gods Geest en van de waarheid op de zielen van de mensen waardoor zij vèr uitsteken en blinken boven de glans die er in vroeger tijden en eeuwen te zien was.

Daar wordt ook in 't bijzonder op gedoeld en naar verwezen in de profetie van Maleachi 4:2 "Ulieden daarentegen die Mijn Naam vreest, zal de Zon der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder Zijn vleugelen; en gij zult uitgaan en toenemen als mestkalveren". Dat wil zeggen in die dag des Heeren waarover gesproken wordt in vers 1. "Want zie, die dag komt, brandende als een oven; dan zullen alle hoogmoedigen en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal hen in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, Die hun noch wortel, noch tak laten zal". Hier is een voorzegging van de krachtige werking van Gods Geest op degenen die de Heere in waarheid vrezen. De Zon der Gerechtigheid zal op hen schijnen met verlevendigende, opwekkende stralen, wat hen zo jeugdig, welvarend en groeizaam zal maken als mestkalveren; zoals het daar wordt uitgedrukt. De waarheid zal dan niet zo zwak, kwijnend en krachteloos zijn zoals het nu is. De belijders ervan verschillen heden weinig van andere mensen, ja ze zien er uit, leven en wandelen net als de anderen.

3 Er zijn ook andere teksten die spreken van **beide werkingen van de Geest**, middellijk en onmiddellijk tot uitbreiding van de kerk door beide middelen zowel in haar uitwendige als inwendige heerlijkheid. Hiertoe reken ik alle dingen die bedoeld en ingesloten liggen in teksten waar gesproken wordt over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, die in het laatst der dagen komen zullen. Het betreft hier beeldspraak want de hemel en aarde vormen samen het heelal, heel de geschapen natuur. Deze uitdrukkingen zijn van de schepping afgeleid en tonen hoe algeméén en hoe heerlijk die verandering in de wereld zijn zal. Want bij deze nieuwe hemel en die nieuwe aarde wordt hetzelfde toegevoegd: "waarin gerechtigheid woont", zoals het in een van de teksten luidt. Tweemaal wordt hierover gesproken in de profetie van Jesaja, dat de Heere een nieuwe hemel en een nieuwe aarde scheppen zal, hfd. 65:17 en 66:22. En in 2 Petrus 3:1 dat daarin gerechtigheid wonen zal. Hier zal de vernieuwing in bestaan. Hier wordt de omvang en de krachten van die vernieuwing in getekend. De hemel en aarde, dat zijn alle zichtbare dingen, zullen het onderwerp zijn van deze verandering. Ja, deze verandering zal een vernieuwing zijn; alle dingen worden nieuw, ze worden beter. Onder dit beeld wordt die vernieuwing in de Schrift gewoonlijk uitgedrukt vanwege z'n verheven aard. Nu, deze herschepping moet overeenkomen met de tijd van de grote wederoprichting, zoals Johannes zegt: "Ik zag een nieuwen hemel en een nieuwe aarde; want de eerste hemel en de eerste aarde was voorbij gegaan", Openbaring 21:1. De vorige gedaante ervan was geweken en vergaan. Niets was in haar vorige staat, maar "Ik maak alle dingen nieuw", zoals in

vers 5 vervolgd wordt. Een tijd waarin er als het ware een vernieuwing van de wereld zijn zal.

De volgende teksten spreken ook van een dubbele uitbreiding van de kerk; in- en uitwendig. Jesaja 32:14 +15. Er wordt gesproken over een tijd en toestand van grote verlatenheid, waarvan gezegd wordt dat ze lang zal duren. Tot hoelang? "Totdat over ons uitgegoten worde de Geest uit de hoogte." En wat dan? "Dan zal de woestijn tot een vruchtbaar veld worden." Er komt een tijd dat de kerk veel meer van de wereld in bezit zal nemen, veel verder uitgebreid wordt en veel meer over de wildernis zal zegevieren dan tot nog tot het geval is. "En het vruchtbare veld zal voor een woud geacht worden." Hetgeen voor een vruchtbaar veld gerekend werd, zal dan als een woud geacht worden vergeleken bij die vermeerdering en uitbreiding van de kerk en bij het nieuwe leven en de kracht die de waarheid onder de bekeerden dan doen zal. Hetzelfde staat ook in Jes. 35:1+2: "De woestijn en de dorre plaatsen zullen hierover vrolijk zijn, en de wildernis zal zicht verheugen en zal bloeien als een roos. Zij zal lustig bloeien en zicht verheugen, ja met verheuging en juichen. De heerlijkheid van Libanon is haar gegeven, het sieraad van Karmel en Saron; zij zullen zien de heerlijkheid des Heeren, het sieraad onzes Gods."

Deze uitwerking, een onnoemelijk aantal bekeerden en hun geestelijke wasdom zijn zo aan elkaar verbonden en stemmen zó met elkaar overeen, dat we zeker mogen aannemen dat ze samen gaan en dat het eerste voltooid wordt door het laatste. Want we moeten het zo opvatten dat deze grote uitstorting van de Geest genezend zal werken; het is bestemd voor de genezing van een geheel zieke wereld, en dient om de verloren en verdorven stand van zaken te herstellen. Daarom moeten de middelen tot genezing in verhouding staan tot haar tegenwoordige kwaal. Het is zeer duidelijk dat de goddeloosheid altijd schadelijker is naarmate ze zich meer verspreidt. De verspreiding en de schade gaan gewoonlijk samen. Evenals het met ziekten is, de kwaal en andere gebreken die schadelijk en dodelijk zijn, zijn het gevaarlijkst als ze bovendien besmettelijk zijn en zich verspreiden. Zo veel te erger als ze óók nog in- en uitwendig zijn. Nu, zo is het ook in verhouding tot de geneesmiddelen. Er is een zó grote uitstorting van de Geest nodig dat die beantwoordt aan de grootheid van beide kwalen. Tot herstel zijn een onnoemelijk aantal bekeringen nodig en een sterkere groei en geestelijke kracht en godsvrucht dan de bekeerden in voorgaande tijd meestal bezaten.

Tegenwerping. Maar hierop zal gezegd worden, dat het zeer moeilijk is om te geloven, hoe dit alles gebeuren kan, ziende de tegenwoordige staat en toestand in de wereld. Want als we onze ogen slaan op hetgeen rondom ons is en als we overwegen hoe het in de werelddelen gesteld is, dan zien we dat die nog overheerst wordt door 't heidendom, of door het mohammedanisme, of door de Antichrist met z'n gruwelen en verderfelijke dingen. De wereld ligt over 't algemeen gezonken in atheïsme en Godloochening, verdronken in goddeloosheid. En zelfs dat deel wat christelijk genoemd wordt, o, hoe weinig beter is het dan de rest! De voornaamste dogma's van de christelijke religie -de menswording, de dood en de opstanding van onze Heere Jezus Christus, het toekomstige oordeel en de eeuwige staat des mensen- zijn alle verouderde leringen geworden. Ze worden beleden en geloofd uit burgerlijk fatsoen, want het past nu eenmaal niet om geen religie te belijden. Echter liggen al deze dingen bij de meeste mensen werkeloos, flauw en krachteloos in hun ziel en gedachten. En hoewel zij het als goed beoordelen, leven ze alsof ze er niets van geloven. Als

we bedenken dat dit de tegenwoordige staat en toestand van de wereld is, valt het moeilijk om te geloven dat er zo'n grote verandering zal komen, zoals gezegd is. Ja, velen gaan zover dat ze van een vernieuwing en verlevendiging van de kerk, van een opleving van de waarheid zeggen wat Nicodémus eens zei van de wedergeboorte van een mens: "Hoe kunnen deze dingen geschieden?"

Antwoord: Inderdaad, als God onmogelijke dingen langdurig weerhoudt, dan schijnt het alsof het absoluut niet meer kan gebeuren, en men gelooft het ene net zo min als het andere. Als grote en buitengewone gebeurtenissen in de loop van de jaren niet meer voor komen, worden ze ook niet meer verwacht, noch van krachtvolle middelen, noch van minder krachtige. En daarom, als er iets groots gebeurt in de kerk of voor de Naam en zaak des Heeren op aarde, wordt het in de bijbel genoemd: "dingen die wij niet verwachten", Jesaja 64:3. Dingen die als een verrassing zijn en zelfs boven verwachting, waar geen mens over gedacht heeft. De mensen zijn erg onkundig om geloof en verwachting te koesteren over zaken die vèr boven het bereik en de sfeer gaan van onze gewone gewaarwording. Wij verwachten datgene te zien wat we gewóónlijk zien. De mensen zijn gewoon om hun geloof te meten aan hun ogen, vooral in zaken als deze. Alleen dat kan gebeuren wat ze gezien hebben. De mensen zijn moeilijk te bewegen om hun geloof en verwachting te richten op hogere zaken dan ze zelf zien.

TOEPASSING

Ik ga deze preek besluiten met u te herinneren om aan de waarheid van dit alles geloof te hechten. En dat uw ziel bezet mag zijn met een diepe overtuiging ervan, opdat u daardoor een levendige hoop mag hebben dat er eens zo'n tijd en gelegenheid komen zal waarin de waarheid voorspoedig zal zijn, ja zal bloeien op aarde; hoewel het nu zó laag en eb is. Ik mag wel tot u zeggen, wat Paulus tot Agrippa zei: "Wat? Wordt het bij ulieden ongelooflijk geacht, dat God de doden opwekt?", Hand. 26:19. Hij Die het getuigd heeft, weet hoe Hij het goed maken zal, want Hij is de Opstanding en het Leven!

En zeker, het zou een groot voorrecht zijn als onze harten heden met **hoop** vervuld werden, hoewel wij geen hoop hebben, zoals we eerder gezegd hebben, -wat ons toegestaan worde- dat we het met onze eigen ogen mogen aanschouwen in onze dagen. Die hoop zal vergezeld gaan met een levendige blijdschap, hoewel het nog onvervuld blijft. "Abraham heeft zich verheugd om Mijn dag te zien, en hij heeft hem gezien en is verblijd geweest", hoewel het ongeveer 2000 jaar van tevoren was. Het is duidelijk dat er geen weerbastiger ding in de hele wereld is wat zo verlamdend werkt dan het ongelooft. Te kijken naar de droeve stand van zaken in de wereld zoals die nu zijn, daar hopeloos op neer te zien met de gedachte dat het nooit meer beter kan of zal worden, ...niets kan onze zielskrachten meer verstijven en verzwakken en ons doen zinken in een pessimistische geest dan dat. Maar de hóóp daarop geeft een van-te-voren-genoten blijdschap in de ziel en een tegenwoordig deelgenootschap in de aangename dingen die komen zullen, hoe ver we nog van die tijd verwijderd zijn. Door zo'n levendige hoop hebben we een vertegenwoordiging, een gevoel in onze eigen ziel van wat te komen staat. En juist dat zal "ons hart vrolijk maken en onze beenderen zullen groenen als het tedere gras", Jes.66:14

De waarheid zal niet altijd een verachte zaak zijn in de wereld. Het zal niet altijd als een oneer beschouwd worden als men ernstig is, God vreest en de hemel en eeuwige zaligheid zoekt. Deze dingen worden nu veracht en meestal bespottelijk gemaakt. Maar eens zullen ze weer overwinnen en de "redelijke godsdienst" zal dan een goede

gewoonte worden. O, hoe zal de waarheid in die tijd haar hoofd omhoog heffen, als er zo'n gezegende samenwerking wezen zal! Het is nu moeilijk in te denken dat zulke verkeerde dingen als het verlaten van God en het vergeten van de eeuwigheid, het veronachtzamen van onze zielsbelangen dan algemeen als zondig beschouwd zullen worden; zodat niemand beschaamd zal zijn die deze dingen betracht, want hij doet hetgeen andere mensen ook doen. Heel z'n leven in de wereld gedompeld te zijn, niets anders dan aardse dingen te bedenken, alsof de mensen bestemd zijn voor de aarde en alléén maar voor het wereldse; zulke geheel verkeerde dingen schijnen nu gewoon te zijn en een normale levenswandel. De mensen zijn daar niet beschaamd over, want ze zijn maar net als hun bureu.

Maar als de mensen met elkaar zullen overeenstemmen in ernst, in hemelsgezindheid, in hun belijdenis, in de vreze Gods, in het beoefenen van ware vroomheid; als de "redelijke godsdienst" de gewoonte geworden is, o, hoe verheven zal de waarheid er in die tijd uitzien! Nu, als we trachten die toekomstige zaken reeds in onze ziel te leggen door een levendige hoop daarop, dan bezitten we de voorafgaande blijdschap van die aangename tijd. Hoewel wij ondertussen veel en smartelijk moeten lijden, dan hebben we toch reden om ons te vertroosten en zeer moedig ons lijden te dragen. Dat geeft ons lijdzaamheid in het verwachten en doet ons ernstig bidden om al enkele eerstelingen te mogen ontvangen van de grote oogst van geestelijke zegeningen die in de toekomst op de wereld komen zal.

Want het is niet ongewoon dat, als er een zeer grote bui, een stortregen komt, er enkele kostelijke druppelen hier en daar als voorlopers neervallen. Nu, zo behoren we onze verwachting te versterken dat wij een deeltje ontvangen in onze tegenwoordige omstandigheden, voldoende voor ons geestelijk leven en onderhoud ervan. Want we hebben deze troostrijke bemoediging in de tekst dat er altijd zoveel van Gods Geest zal zijn, dat er voorzien wordt in de nood van ieder christen, als hij er ernstige naar zoeken zal. God zal Zijn Geest geven aan Zijn kinderen die er om bidden, zeker en gewis; evenals een aards vader goede gaven aan zijn kinderen geeft. Door de eeuwen heen heeft de Heere zo veel van Zijn Geest gegeven dat, hoewel het de wereld niet veranderde het verandert ons; hoewel het de uitwendige toestand niet verbeterde, het verbetert onze geest; hoewel het ons niet bewaart voor lijden, het zal ons er op vóorbereiden en er klaar voor maken. Dat is een grotere zaak dan voor lijden bewaard te worden. Want lijden is maar een uitwendig en natuurlijk kwaad, de voorbereiding is inwendig en geestelijk. Het zou een grote zaak zijn als de mensen de waarheid hiervan eens wilden erkennen -en er is toch geen duidelijker zaak in de wereld- dat lijdzaamheid beter is dan lijden te voorkómen. Het is juist het grote en edele doel van Gods Geest om de ziel te brengen in deelgenootschap met de Heere Jezus! Is dat te vergelijken met het kleine voordeel dat alleen mijn vlees, de uitwendige mens gespaard blijft? Goede dingen moeten beschouwd worden naar de voortreffelijkheid van hun natuur. Nu, hetgeen goed is voor 't verstand, voor de ziel, moet vanzelf beter zijn dan wat alleen goed is voor het lichaam, want dat vergaat.

Tenslotte, voor ons allen is het de grootste zaak die we kunnen begeren dat we zoveel van de Geest des Heeren mogen ontvangen dat we in staat zijn om getroost door dit leven te gaan, welke tijd we ook beleven. En hebben we geen reden om dat te verwachten op grond van hetgeen voorzeggd is wat er nog in de wereld gebeuren zal? Mogen we hierop niet zien met goede hoop en bemoediging? Zouden we niet vragen: "Heere, als Uw Geest eens zo mild zal neerdalen op de aarde mag ik niet een deeltje ontvangen voor mijn tegenwoordige nood? En de Geest Die de wereld kan

vernieuwen, Die een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zal scheppen, kan Die niet één arme ziel vernieuwen? Kan Die niet een arm hart veranderen?" Een nieuw hart en een nieuwe geest te ontvangen, **wedergeboren te worden is voor ons beter dan de hele wereld te hebben.** We hebben geen reden om moedeloos en mistroostig naar boven te kijken, maar met een hart vol verwachting; want de Heere zal Zijn Geest geven aan hen die om Hem vragen.
Einde.

Citaat van John Howe overgenomen uit "The Puritan Hope", blz.86.

"Het is een heel ernstige misvatting om onze gedachten en ons hart méér te zetten op de heerlijkste staat van de kerk die op aarde ooit zou kunnen komen, dan op de volmaakte gelukzaligheid boven. Wij behoren dat niet toe te laten om ons, op welke wijze dan ook, daaraan over te geven. Wij weten dat wij allen maar een klein poosje op deze wereld kunnen leven en dat er een volmaakte rust, vrede en heerlijkheid overblijft voor het volk van God. Wij hebben daarom geen voorwendsel om al te nieuwsgierig te onderzoeken in welke tijd deze of gene goede dingen in de kerk des Heeren op aarde zullen gebeuren. Het is ijdel om in onze gedachten hierop te rusten: Zou ik het niet mogen beleven om het nog te mogen zien? Want wij behoren toch te weten dat er maar één handbreed is tussen ons en de heerlijkheid, indien wij de Heere toebehoren. Morgen kan het de tijd zijn van onze heerlijkmaking. Wij behoren te leven in de gedurige verwachting van te kunnen sterven om dan in een betere staat te komen dan de kerk hier ooit zijn zal. Het is en groot gebrek en een misvatting in onze geest, als we dieper zouden nadenken, als we nieuwsgieriger zouden zijn naar heerlijke dingen op deze wereld, dan uit te zien naar de beste dingen die er ooit kunnen zijn en naar oneindig betere dan wij kunnen bedenken in de hemel."

(achterkant omslag)

J. Howe was een echte Puriteinse godgeleerde. Nauwgezet in z'n wandel en een heldere blik in de Schrift. De tekstuitleg van de Puriteinen uit de 17e eeuw, kenmerkt zich door de letterlijke betekenis toe te lichten en de geestelijke te verklaren. De meesten hadden ook veel belangstelling voor de onvervulde profetie. Ondanks verschil in tekstbewijs komen ze overeen dat de bekering van de Joden een nieuw leven voor de kerk betekent. Een wereldwijde opbloei van Christus' kerk.

Howe bouwt zijn geloof op de O.T. profetie, die hij vergelijkt met de leer van Paulus in Rom. 11. Als wij navolgers van Paulus willen zijn is het bovenal nodig dat we als verloren zondaars tot Christus komen en Hem aannemen als de Zaligmaker. Maar ook dat we Hem verwachten als de Vervuller van Zijn beloften.

De serie **ONVERVULDE PROFETIE** bestaat uit 5 delen:

1. **ZIET HEM, HIJ KOMT!**
De bekering van Israël tot verlevendiging van Christus' kerk op aarde.
2. **DE BEKERING VAN ISRAËL.**
Preek over Zacharia 12:12 door Thomas Boston.
Met een toelichting over het grote belang hiervan voor onze tijd.
2. **DE UITSTORTING VAN DE HEILIGE GEEST.**
De heerlijke staat van Christus' kerk, vóór het eind der dagen;
In een preek over Ezechiël 39:29, door John Howe.
3. **DE HOOP VAN CHRISTUS' KERK.**
Studie over de toekomstverwachting van Godgeleerden uit Engeland in de 17^e eeuw.
5. **Enkele hoofdstukken uit: DE GESCHIEDENIS VAN DE VERLOSSING.**
Door Jonathan Edwards.
Hieraan toegevoegd de visie over het MILLENNIUM.
Door J. C. Philpot

Deel 1 is geschreven, deel 2-5 vertaald en toegelicht, door W. Westerbeke